

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης
Ένταξη και Αναπηρία: Εκπαιδευτικές Προσεγγίσεις

Μάθημα 9
Ένταξη και Διεπιστημονική Συνεργασία

Διδάσκων: Βασίλης Στρογγυλός

Ορισμός

Ο όρος διεπιστημονική συνεργασία αναφέρεται στη συνεργασία επιστημόνων διαφορετικών ειδικοτήτων για τη βελτίωση της εκπαίδευσης, της θεραπείας και της φροντίδας των παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Σε μερικές χώρες (π.χ. Αυστραλία, Ιρλανδία) αναφέρεται και ως **η ομάδα γύρω από το παιδί**.

Η διεπιστημονική συνεργασία ως έννοια και πρακτική αγγίζει όλο το φάσμα της ειδικής αγωγής, από την πρώτη διάγνωση και αξιολόγηση, την προσχολική και σχολική εκπαίδευση μέχρι την επαγγελματική αποκατάσταση. Επίσης, η διεπιστημονική συνεργασία αφορά και την οικογένεια του παιδιού με ειδικές ανάγκες. Η οικογένεια καλείται να συνεργαστεί με ανθρώπους διαφορετικών ειδικοτήτων, ο αριθμός των οποίων εξαρτάται από το επίπεδο των δυσκολιών του μαθητή.

Μέλη της ομάδας

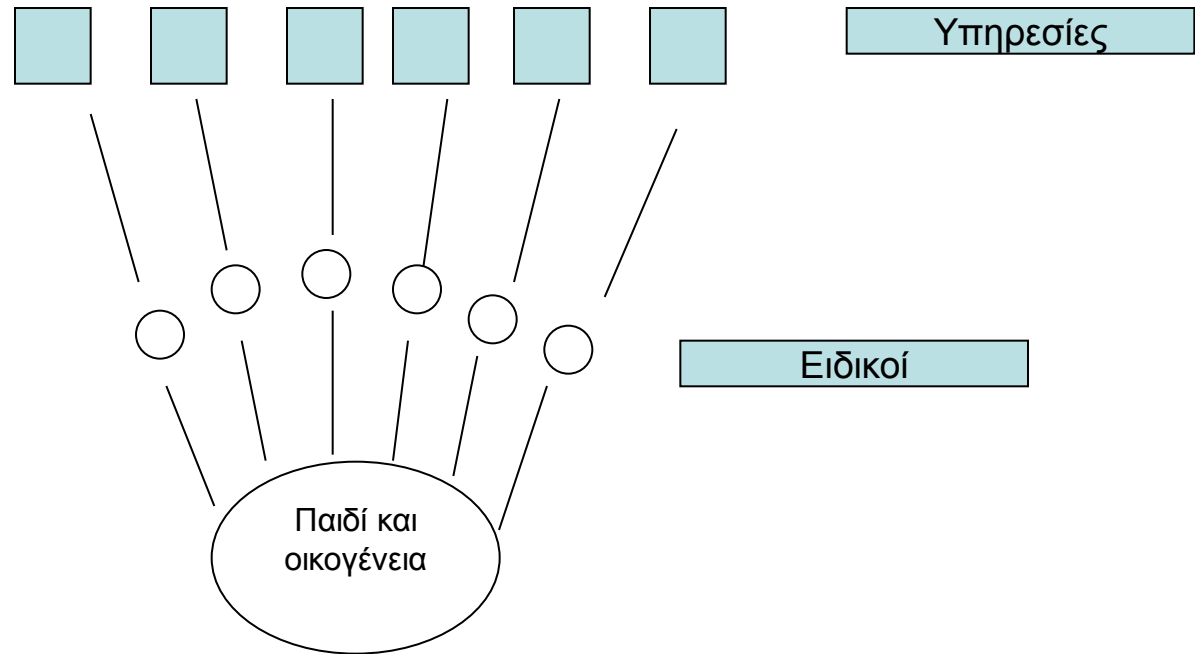
- Η ομάδα γύρω από το παιδί διαμορφώνεται με βάση τις ανάγκες κάθε παιδιού. Έτσι, μία ομάδα μπορεί να απαρτίζεται από 2 άτομα- ...
- Μέλη μιας ομάδας μπορεί να είναι : εκπαιδευτικός, ψυχολόγος, λογοπεδικός, εργοθεραπευτής φυσικοθεραπευτής, βοηθητικό προσωπικό, κοινωνικός λειτουργός, νοσοκόμα, γιατρός (π.χ. ορθοπεδικός, νευρολόγος), μουσικοθεραπευτής,...
- Βασικό μέλος της ομάδας πρέπει να είναι ο γονιός ή κηδεμόνας του μαθητή
- Οι πρώτοι επιστήμονες από το χώρο της υγείας (π.χ. φυσικοθεραπευτές) έκαναν την εμφάνισή τους στα ειδικά σχολεία στις αρχές τις δεκαετίας του 1980

Η αναγκαιότητα για διεπιστημονική συνεργασία

- Καμία ειδικότητα από μόνη της δεν διαθέτει τις γνώσεις και τα μέσα για να εκπαιδεύσει τα παιδιά που παρουσιάζουν δυσκολίες. Η συνεργασία εκπαιδευτικών, θεραπευτών και κοινωνικών επιστημόνων μπορεί, σύμφωνα με την Lacey (2001), να πετύχει καλύτερα αποτελέσματα ως ομάδα, απ' ότι μπορεί να πετύχει το κάθε μέλος της ομάδας από μόνο του.
- Η ανάγκη για διεπιστημονική συνεργασία αντικατοπτρίζεται στη διεθνή νομοθεσία
- Η διεθνής έρευνα υποστηρίζει ότι η απομονωμένη ατομική εργασία δε μας βοηθά να αξιολογήσουμε και να εκπαιδεύσουμε σωστά
- Η διεπιστημονική ομάδα μπορεί (και πρέπει) να σχεδιάσει το Ε.Ε.Π του μαθητή

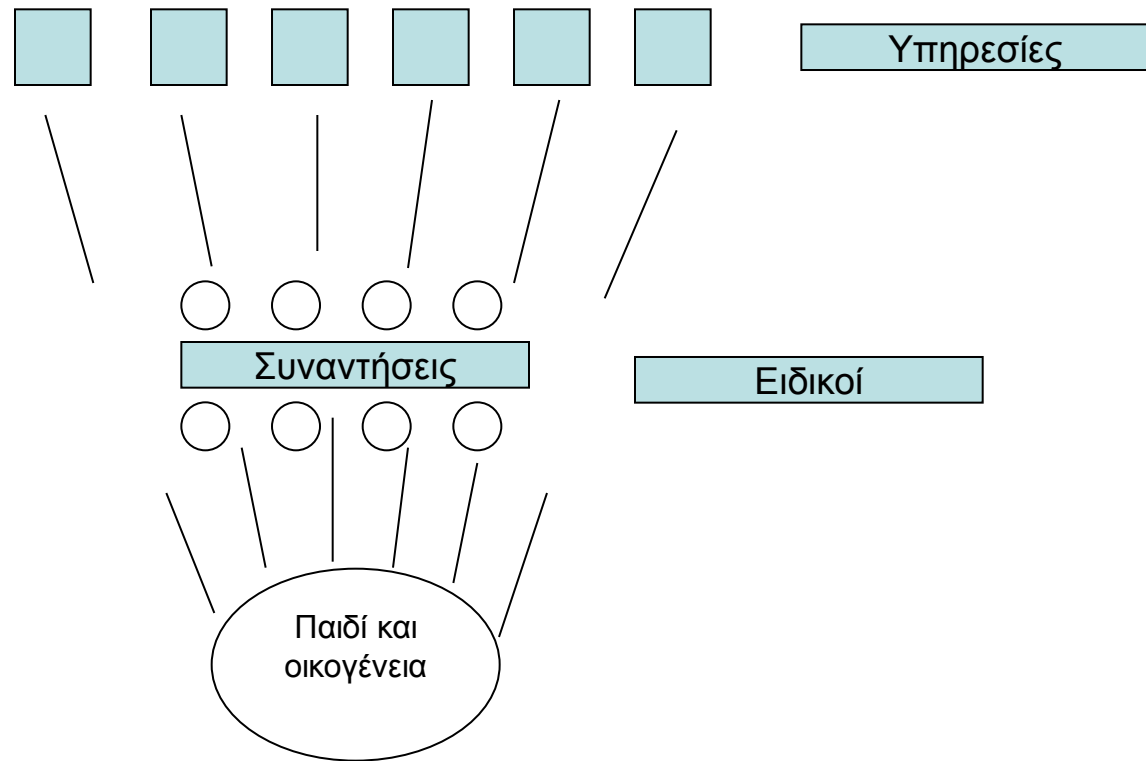
Διεπιστημονική συνεργασία προσέγγιση 1- Πολυεπιστημονική Προσέγγιση

(Lacey and Lomas, 1993)

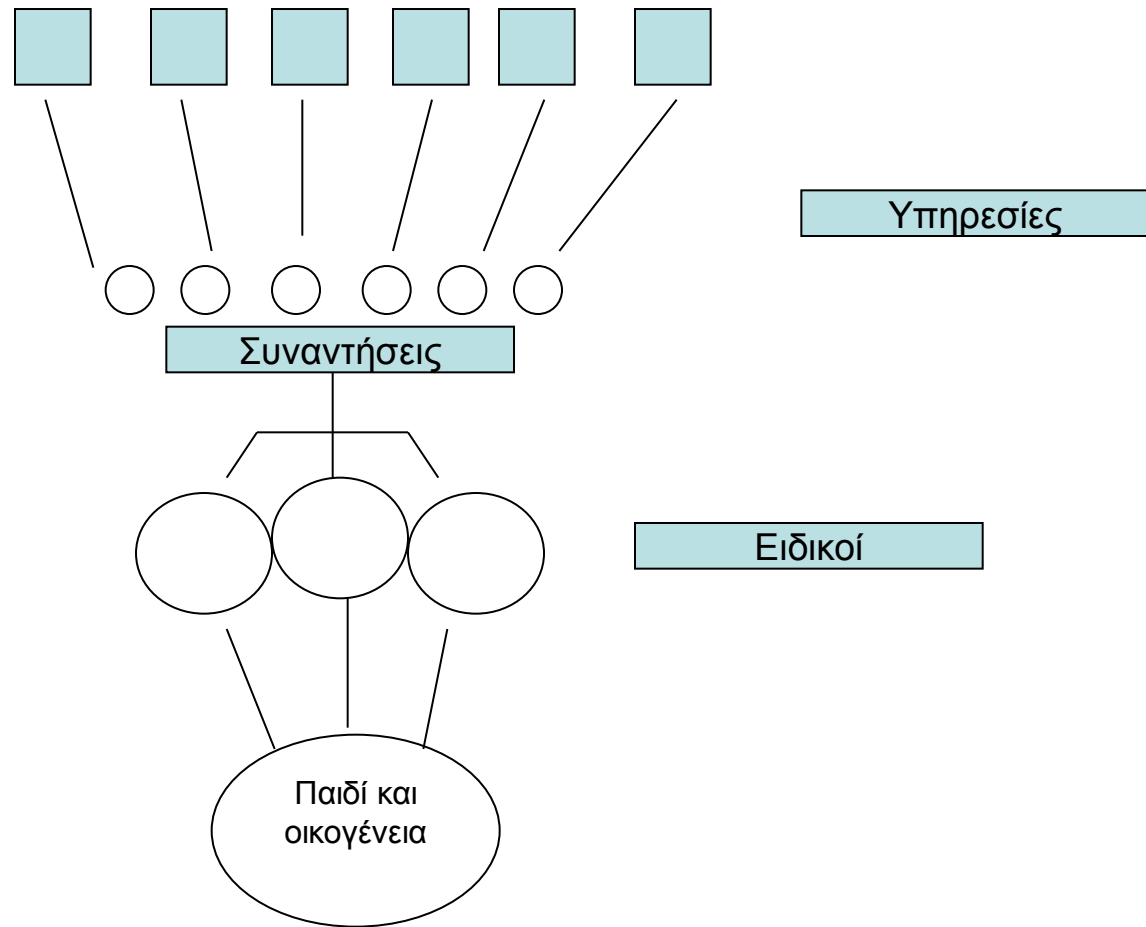
Διεπιστημονική συνεργασία προσέγγιση 2- Διεπιστημονική προσέγγιση

(Lacey and Lomas, 1993)

Διεπιστημονική συνεργασία προσέγγιση 3 - Ενδοεπιστημονική προσέγγιση

(Lacey and Lomas, 1993)

Ο ρόλος του συντονιστή υπηρεσιών (key worker)

Ο συντονιστής υπηρεσιών αφορά σε έναν επαγγελματία που λειτουργεί ως το πρόσωπο αναφοράς για κάθε οικογένεια, συνεργάζεται με όλους τους ειδικούς που βοηθούν την οικογένεια και εξασφαλίζει τον καλό συντονισμό στην παροχή των υπηρεσιών που προσφέρουν οι διαφορετικές υπηρεσίες/ειδικοί στην οικογένεια.

Ο ρόλος του αφορά:

- Παροχή πληροφοριών και συμβουλών προς την οικογένεια
- Αναγνώριση και αντιμετώπιση αναγκών της οικογένειας
- Επαφή με όλους τους ειδικούς και συντονισμός της δουλειάς τους
- Παροχή συναισθηματικής υποστήριξης και συνηγορία

(Sloper et al, 2006)

Ο ρόλος του συντονιστή υπηρεσιών (key worker) II

Η έρευνα αναφορικά με την αποτελεσματικότητα του ρόλου του συντονιστή παρουσιάζει θετικά αποτελέσματα:

Οι οικογένειες με συντονιστή υπηρεσιών σε σύγκριση με αυτές χωρίς συντονιστή

- Εμφανίζουν καλύτερες σχέσεις με όλες τις υπηρεσίες
- Έχουν λιγότερες εκκρεμότητες και ακάλυπτες ανάγκες
- Εμφανίζονται ηθικά ενισχυμένες
- Έχουν καλύτερη ενημέρωση για τις υπηρεσίες
- Εκφράζουν υψηλότερη ικανοποίηση
- Εμφανίζουν υψηλότερη εμπλοκή με τις υπηρεσίες

(Liabo et al 2001)

Πλεονεκτήματα της Διεπιστημονικής Συνεργασίας

- Σφαιρική θεώρηση των αναγκών του παιδιού
- Ανταλλαγή γνώσεων, εμπειριών και κατανόηση της δουλειάς του άλλου
- Σχεδιασμός κοινών στόχων
- Ασφαλέστερα συμπεράσματα και εγκυρότερα αποτελέσματα
- Οι γονείς δεν είναι πια οι συντονιστές της ομάδας

Οι Δυσκολίες της Διεπιστημονικής Συνεργασίας

- Η διαφορετική φιλοσοφία στη βασική εκπαίδευση
- Ο διαφορετικός τρόπος σκέψης
- Τα στερεότυπα ρόλων και οι επιδιώξεις
- Ο φόβος ότι οι «άλλοι» θα μάθουν τη δουλειά μας
- Διαφορές στην ορολογία
- Το απόρρητο των πληροφοριών
- Η έλλειψη χρόνου

Εκπαίδευση και Θεραπεία στην τάξη

- Φυσικό περιβάλλον μαθητή-ένταξη στις ρουτίνες της τάξης
- Λιγότερες πιθανότητες να μάθει σε απομονωμένο περιβάλλον
- Μεγαλύτερες πιθανότητες για γενίκευση των αποτελεσμάτων
- Ο θεραπευτής μαθαίνει το πρόγραμμα/ρουτίνες της τάξης
- Ο εκπαιδευτικός μαθαίνει από το θεραπευτή
- Αυξάνονται οι πιθανότητες συμβούλευσης (consultation model)
- Παρά τα οφέλη οι θεραπευτές εξακολουθούν να παράσχουν εξατομικευμένη θεραπεία εκτός τάξης

Εξατομικευμένη Θεραπεία

- Ο θεραπευτής «συνδέεται» καλύτερα με το μαθητή
- Αποκτά εύκολα επίγνωση των δυσκολιών του μαθητή και των στόχων που χρειάζεται να σχεδιάσει
- Ευκολότερη προσαρμογή των δραστηριοτήτων για το μαθητή
- Καλύτερη αξιολόγηση του μαθητή

Συμβούλευση από Θεραπευτές I

- Βασικό στοιχείο της δουλειάς του θεραπευτή
- Το είδος και η διάρκεια της εξαρτάται από τις ανάγκες του μαθητή
- Ο θεραπευτής παρέχει πληροφορίες αναφορικά με επικοινωνιακές, αισθητηριακές και κινητικές ανάγκες του μαθητή
- Οι θεραπευτές βοηθούν τον εκπαιδευτικό να προσαρμόσει/διαφοροποιήσει τη διδασκαλία του στις ανάγκες του μαθητή
- Ο θεραπευτής χρειάζεται να αξιολογήσει τις μαθησιακές ανάγκες του εκπαιδευτικού π.χ. αν δεν ξέρει ΜΑΚΑΤΟΝ να τον βοηθήσει
- Βασικό στοιχείο της συμβούλευσης δεν είναι ο θεραπευτής να μετατρέψει τον εκπαιδευτικό σε θεραπευτή για να εκπληρώσει θεραπευτικούς στόχους, αλλά να στηρίξει τον εκπαιδευτικό στο διδακτικό του έργο προκειμένου να βοηθήσει τους μαθητές να επιτύξουν τους στόχους τους (Giangreco, et al, 1998).

Συμβούλευση από Θεραπευτές II

- Ο θεραπευτής χρειάζεται να
 - Να κατανοήσει τις ανησυχίες του εκπαιδευτικού και να εντάξει τον εαυτό του στο πλαίσιο της τάξης
 - Να επαναπροσδιορίσει τη συμπεριφορά του μαθητή (σε σχέση με αυτό που πιστεύει ο εκπαιδευτικός ή ο γονέας)
 - Να εκπαιδεύσει τον εκπαιδευτικό με βάση το στυλ μάθησής του (π.χ. δείχνω μία τεχνική, δίνω υλικό για διάβασμα σε σχέση με αυτή την τεχνική, εξηγώ πώς λειτουργεί η υποστηρικτική τεχνολογία)
 - Να συνεργαστεί με το προσωπικό της τάξης για τον τρόπο λειτουργίας συγκεκριμένων προσαρμογών στην τάξη π.χ. χαμηλός φωτισμός για μαθητή με οπτικές δυσκολίες, PECS για μαθητή με αυτισμό
 - Να συνεργαστεί με το προσωπικό της τάξης για να αξιολογήσουν μαζί τη συνύπαρξη εκπαίδευσης και θεραπείας

Διεπιστημονική συνεργασία και γονείς

- Το σχολείο πρέπει να παρέχει υποστήριξη όχι μόνο στο παιδί αλλά και στην οικογένεια
- Η έρευνα έχει δείξει ότι η συνεργασία γονέων και ειδικών παρουσιάζει προβλήματα
- Ο αριθμός των ειδικών και το είδος της βοήθειας που χρειάζεται μία οικογένεια αλλάζει όσο μεγαλώνει το παιδί
- Οι γονείς έγιναν μέλη της διεπιστημονικής ομάδας για πρώτη φορά στις Η.Π.Α. με το νόμο PL 94-142/1975. Στην Ελλάδα δεν έχει ακόμα θεσμοθετηθεί/προσδιοριστεί ο ρόλος του γονέα στο πλαίσιο της διεπιστημονικής ομάδας

Τι πρέπει να γίνει για τη διεύρυνση της διεπιστημονικής συνεργασίας

- Η ύπαρξη επιστημόνων διαφορετικών ειδικοτήτων μέσα στο σχολείο γενικής εκπαίδευσης θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ένα «ίσο σχολείο» για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες που ξεκινούν από άνιση αφετηρία
- Εκπαίδευση θεραπευτών, εκπαιδευτικών και κοινωνικών επιστημόνων με στόχο τη συνειδητοποίηση του ρόλου τους στο πλαίσιο της ομάδας
- Θεσμοθέτηση πλαισίου διεπιστημονικής συνεργασίας

Δραστηριότητα

Ο Γιώργος είναι ένα παιδί 5 ετών με ελαφρά νοητική καθυστέρηση και κινητική αναπηρία που παρακολουθεί το νηπιαγωγείο της γειτονιάς του. Χρησιμοποιεί αναπηρικό καρότσι για τις μετακινήσεις του, αλλά μπορεί να περπατήσει και με πατερίτσες. Καταλαβαίνει όταν του μιλάς με μικρές και απλές προτάσεις, αλλά δεν έχει αναπτύξει ομιλία. Παρουσιάζει διάσπαση προσοχής και βαριέται εύκολα. Είναι πολύ φιλικός με όλους και όλοι τον αγαπούν.

Ποιοι ειδικοί μπορούν να βοηθήσουν το Γιώργο;

Προτείνετε τρόπους διεπιστημονικής συνεργασίας στο σχολείο.

Πώς οι ειδικοί θα δουλέψουν με τους γονείς;

Δραστηριότητα

Παιχνίδι ρόλων: η περίπτωση της Άννας

video

Example of a successful IEP meeting

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Giangreco, M. F., Cloninger, C. J., & Iverson, V.S. (1998). Choosing outcomes and accommodations for children (COACH): A guide to educational planning for students with disabilities (2nd ed). Baltimore: Brookes
- Lacey, P. and Lomas, J. (1993) Support Services and The Curriculum: A Practical Guide to Collaboration. London: David Fulton
- Rix, J, Sheehy, K, Fletcher-Campbell, F, Crisp, M, & Harper, A. (2013). Exploring provision for children identified with special educational needs: an international review of policy and practice. *European Journal of Special Needs Education*, 28(4): 375-391.
- Sloper, P. (2004). Facilitators and barriers for co-ordinated multi-agency services. *Child: Care, Health and Development*, 30(6): 571-580.
- Sloper, P., Greco, V., Beecham, J., & Webb, R. (2006). Key worker services for disabled children: what characteristics of services lead to better outcomes for children and families?. *Child: Care, Health and Development*, 32(2): 147-157.
- Strogilos, V., Lacey, P., Xanthacou, Y., & Kaila, M. (2011). Collaboration and integration of services in Greek special schools: two different models of delivering school services. *International Journal of Inclusive Education*, 15(8):797-818.
- Στρογγυλός, Β., & Ξανθάκου, Γ. (2007). Σε ένα Σχολείο Ίσο για Παιδιά Άνισα: Ένταξη και Διεπιστημονική Συνεργασία. 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.Π.ΕΚ, με θέμα: Σχολείο Ίσο για Παιδιά Άνισα. Αθήνα: 4-5-6 Μαΐου http://www.elliepek.gr/documents/4o_synedrio_eisigiseis/324_330.pdf